แสงส่องใจ

(อันดับ ๑๓)

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พระชนมายุ ๘๒ พรรษา

วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

แสงส่องใจ

(อันดับ ๑๓)

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พระชนมายุ ๘๒ พรรษา

วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

ขอพระราชทานถวายอนุโมทนาสาธุการ
ขออนุโมทนาสาธุการ

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ด้วยพระกรุณา และด้วยกรุณา งานเดือนตุลาคมทุกปีได้ผ่านไปด้วยดี ได้มีโอกาสทำบุญทำกุศลต่าง ๆ รวมทั้งให้ชีวิตสัตว์ใหญ่สัตว์เล็ก เช่นปล่อยวัวปล่อยควาย ปล่อยปลาปล่อยเต่าปล่อยนก

ปีนี้ วันที่ ๒ เวลา ๐๖.๓๐ น. ได้ถวายภัตตาหารบิณฑบาตพระภิกษุสามเณรวัดบวรนิเวศวิหาร จำนวนประมาณ ๒๐๐ รูป ที่สนามหน้าโรงเรียนบวรนิเวศ

วันที่ ๓ ถวายภัตตาหารเพลพระภิกษุสามเณรต่างวัดและวัดบวรนิเวศวิหาร

ถวายภัตตาหารเพลพระภิกษุสามเณรวัด

ชนะสงคราม

หนังสือ "แสงส่องใจ" ปีนี้ เช่นเดียวกับทุกปี มีผู้ร่วมให้ธรรมทาน ที่ขออนุโมทนาสาธุการอย่างยิ่ง การให้ธรรมนั้นยิ่งกว่าการให้ทั้งปวง

ผู้ร่วมธรรมทานปีนี้คือ

๑. คณะวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร ในพระบรมราชูปถัมภ์
๒. คณะ "ห้องกระจก วัดบวรนิเวศวิหาร"
๓. คณะโรงเรียนผู้รู้ ญสส. ๘๐ วัดญาณสังวราราม
๔. จากทุน "ญสส. เผยแผ่ธรรม" ของนางกิม คำผลสิริ ในมูลนิธิ วัดญาณสังวราราม
๕. มูลนิธิศรีวิสารวาจา
๖. มูลนิธิคุณหญิงสุชาดา ถิระวัฒน์
๗. มูลนิธิโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
๘. มูลนิธิเพื่อการศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
๙. สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า
๑๐. โรงเรียนนวมินทราชูทิศ (เตรียมอุดมศึกษาน้อม-เกล้า)

๑๑. โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
๑๒. โรงเรียนสายน้ำผึ้ง
๑๓. โรงเรียนจิตรลดา
๑๔. โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว
๑๕. โรงเรียนศรีอยุธยา
๑๖. โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม
๑๗. มูลนิธิโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
๑๘. โรงเรียนสตรีวิทยา
๑๙. โรงเรียนสตรีเศรษฐบุตรบำเพ็ญ
๒๐. โรงเรียนนนทรีวิทยา
๒๑. โรงเรียนสารวิทยา
๒๒. โรงเรียนสตรีวิทยา ๒
๒๓. โรงเรียนสายน้ำทิพย์
๒๔. โรงเรียนบรมราชินีนาถราชวิทยาลัย
๒๕. โรงเรียนสมุทรสาครบูรณะ
๒๖. โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย
๒๗. โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี
๒๘. โรงเรียนวชิรธรรมสาธิต
๒๙. โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง

๓๐. โรงเรียนคณะราษฎร์บำรุง ปทุมธานี
๓๑. โรงเรียนราชวินิตมัธยม
๓๒. โรงเรียนวัดบวรนิเวศ
๓๓. โรงเรียนสอนตัดเสื้อพรศรี
๓๔. ธนาคารแห่งประเทศไทย
๓๕. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
๓๖. บริษัทซันโยยูนิเวอร์แซลอีเลคตริค จำกัด
๓๗. บริษัทสุรพาณิชย์อาลูมิเนียม จำกัด
๓๘. ชมรมศิษย์กรรมฐานพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
๓๙. บริษัทเกษรกรุ๊ป
๔๐. ธรรมอุทยานกิตติลักษณ์
๔๑. เรือนแก้วการพิมพ์

ฐาตุ จิรํ สตํ ธมฺโม ธมฺมทฺธรา จ ปุคฺคลา
สงฺโฆ โหตุ สมคฺโค ว อตฺถาย จ หิตาย จ

ขอธรรมของสัตบุรุษทั้งหลายจงดำรงอยู่นาน และบุคคลทั้งหลายที่ทรงธรรมจงดำรงอยู่นาน ขอพระสงฆ์จงเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน เพื่อประโยชน์และ

เพื่อเกื้อกูล

อมฺเห รกฺขตุ สทฺธมฺโม สพฺเพปิ ธมฺมจาริโน
วุฑฺฒึ สมฺปาปุเณยฺยาม ธมฺเม อริยปฺปเวทิเต

ขอพระสัทธรรมจงรักษาเราทั้งหลายผู้ประพฤติธรรมแม้ทั้งปวง ขอเราทั้งหลายจงถึงความเจริญในธรรมที่พระอริยเจ้าทรงแสดงแล้ว

ขอพระราชทานถวายอนุโมทนาสาธุการ
ขอประทานถวายอนุโมทนาสาธุการ
ขออนุโมทนาสาธุการ

(สมเด็จพระญาณสังวร)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
เสด็จสถิต ณวัดบวรนิเวศวิหาร

๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

พระธรรมเทศนา ขันติกถา

ในการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน

สัปตมวาร

ทรงพระราชอุทิศถวาย

สมเด็จพระศรีนครินทรา บรมราชชนนี

ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

วันจันทร์ที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ เวลา ๑๗.๓๐ น.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

รับพระราชทานถวาย

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

สตฺถุโน วจโนวาทํ กโรติเยว ขนฺติโก

ปรมาย จ ปูชาย ชินํ ปูเชติ ขนฺติโก- ติ

บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนา ฉลองพระเดชพระคุณ ประดับพระปัญญาบารมี ในการพระราชกุศล ที่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ทรงพระราชปรารภวันสวรรคตครบสัปตมวาร แห่งสมเด็จบรมบพิตรสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐพระองค์นั้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวาย ตามวิธีทักษิณานุปทานในพระพุทธศาสนา ตามกำลังสูงส่งแห่งพระกตัญญูกตเวทิตาธรรมประจำพระราชหฤทัย ในพระเดชพระคุณท่วมท้นพ้นพรรณนาแห่งสมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระบรมราชชนนี ผู้เสด็จสวรรคตแล้ว เพียงแก้วมณีล้ำค่ามาหายไป ย่อมเป็นที่กระทบกระเทือนพระราชหฤทัยยิ่งกว่าความเศร้าเสียใจของใครอื่นแน่แท้ แต่ทรงอบรม

พระราชหฤทัยไม่เว้นว่าง ตามทางพระพุทธศาสนา ตามธัมมะที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงกล่าวแสดงไว้ ให้เป็นเครื่องพาพ้นทุกข์ทั้งน้อยใหญ่ได้จริง จึงย่อมเป็นสิ่งเป็นไปได้ ไม่สุดวิสัยที่จะทรงนำความสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ มาแปรเปลี่ยนให้เป็นคุณเป็นประโยชน์แก่พระราชหฤทัย และแก่จิตใจพลกนิกรข้าแผ่นดิน ผู้มีส่วนร่วมในความสูญเสียสำคัญของชาติครั้งนี้ ไม่เคยมีการสูญเสียใด ที่จะเกิดปฏิกิริยาทั่วไปทุกแห่งหน มีการทำบุญทำกุศลพรั่งพร้อม ด้วยมีจิตนอบน้อมมุ่งขอพระราชทานถวาย ให้ได้เป็นพระราชกุศลบุญราศีในสมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระบรมราชชนนีพระองค์นั้น นี่เป็นความชื่นใจทั้งของผู้ทำและของผู้รู้เห็น เป็นพระมหากรุณาอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งได้รับพระราชทานจากสมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระบรมราชชนนีพระองค์นั้น ผู้ทรงมีพระคุณานุคุณสำคัญใหญ่หลวง ผู้คนทั้งปวงประจักษ์ชัดแจ้งแก่จิตใจอย่างดี แต่แม้กระนั้นต่างก็ยังมีความปรารถนาที่จะบอกเล่าที่จะรับรู้ ไม่รู้แล้ว เพราะเป็นการให้ความรู้สึกที่เป็นความสุขความภาคภูมิแก่จิตใจได้อย่างอัศจรรย์

สมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระบรมราชชนนีพระองค์นั้น ไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์ท่านอีกแล้ว ไม่ว่าจะทรงอยู่ในพระวัยใดก็ไม่มีผู้เสมอเหมือน ตั้งแต่ทรงเยาว์พระชันษาก็ตาม จนสุดท้ายแห่งพระชนม์ชีพก็ตาม ไม่มีชีวิตผู้ใดเปรียบได้ ผู้ศึกษาพระราชชีวประวัติอย่างประณีต อย่างมีธรรมเป็นหลัก ย่อมเห็นประจักษ์ชัดทั้งพระกุศลกรรมและพระอกุศลกรรมในพระอดีตชาติ ที่มากมายสลับซับซ้อน และในพระชาตินี้ได้ส่งผลที่ท้าทายพระสติปัญญา ท้าทายธัมมะที่ทรงยึดเป็นหลักดำรงพระชนม์ชีพตั้งแต่ยังทรงเยาว์พระชันษา ตราบจนเวลาสุดท้ายเมื่อพระชนมายุ ๙๕ พรรษา ผลแห่งการท้าทายที่ทรงได้รับอย่างหนักหนาตลอดพระชนม์ชีพ คือทรงได้รับชัยชนะ ทรงเป็นผู้ชนะอย่างบริสุทธิ์สะอาด งดงามในทุกเรื่องทุกกาลเวลา ด้วยทรงใช้พระบารมีธรรมที่ล้ำเลิศไม่มีผู้เสมอเหมือนเป็นอาวุธ จากพระราชประวัติชีวิตปรากฏชัดว่าทรงมีพระขันติธรรมนำอยู่ และพร้อมบริบูรณ์ด้วยพระสติพระปัญญาพระวิริยะอุตสาหะ มีผู้เปรียบว่าทรงมีพระราชประวัติชีวิตเหมือนเทพนิยาย ซึ่งเป็นการ

เปรียบที่ชัดเจนยิ่งนัก หลายคนปรารภตรงกันว่าทรงมีพระชาตาชีวิตเหมือนฝันงดงาม สูงส่ง และหนักหนาเกินกว่าจะเกิดได้กับมนุษย์เดินดินคนใดคนหนึ่ง และก็เกิดแล้วกับสมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระบรมราชชนนีพระองค์นั้น เป็นความมหัศจรรย์ยิ่งนัก เป็นความภาคภูมิใจเกินจักพรรณนาของประชาชาวไทย ที่เสด็จประสูติร่วมในผืนแผ่นดินนี้

ทรงมีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เป็นหลักประจำพระราชหฤทัย ปรากฏชัดในพระราชกระแสรับสั่งต่อบุคคลสำคัญของรัฐบาลสมัยปีพุทธศักราช ๒๔๗๘ ที่ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ณประเทศสวิตเซอร์แลนด์ กราบบังคมทูลเชิญให้เสด็จพระราชดำเนินกลับมาประทับในสยามประเทศ เพื่อให้เป็นที่เชื่อถือว่ามีพระมหากษัตริย์จริง ทรงตอบว่า "ทั้งลูกและแม่ไม่มีความต้องการยศและลาภ แต่ทรงรับเป็นพระเจ้าแผ่นดิน เพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่ต่อบ้านเมือง เพราะฉะนั้นจะทำอะไร

ต่อไป ขอให้พูดกันดี ๆ อย่าบังคับและตัดอิสรภาพสำหรับร่างกายและการศึกษาแล้วขอให้ได้เต็มที่ เวลานี้ทรงเป็นเด็ก ก็ขอให้เป็นเด็ก พระเจ้าแผ่นดินที่ร่างกายไม่แข็งแรงและโง่ ก็ไม่เป็นสง่าสำหรับประเทศ” ซึ่งมีร่างลายพระราชหัตถ์สมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ปรากฏอยู่ดังนี้ “ฉันต้องชมเชยสังวาลย์อีกครั้งหนึ่ง ฉลาดเป็นอัศจรรย์ ใจเย็น พูดโต้ตอบงดงามอย่างน่าพิศวงกับเจ้าพระยาศรีธรรมาธิเบศร บุญของฉันมาได้ลูกสะใภ้เช่นนี้ บุญของหลานที่มีแม่ที่เลิศ ไม่มีใครจะมาดูถูกได้ว่าเลวทราม ฉันพูดนี้ปลื้มใจด้วย เศร้าใจด้วย จนน้ำตาไหล” และในลายพระราชหัตถ์กราบทูลสมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ก็ได้ทรงไว้ตอนหนึ่ง ว่า “หม่อมฉันไม่เคยอยากได้ยศศักดิ์แต่ไหนแต่ไรแล้ว ที่หม่อมฉันต้องการก็คือมีโอกาสอบรมลูกให้เป็นคนดีจะได้ทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองได้” ซึ่งปรากฏชัดแล้วว่าทรงทำได้สำเร็จอย่างงดงามที่สุด ทรงมีพระราชโอรสเป็นบรมกษัตริยาธิราชผู้ล้ำเลิศแห่งสยามประเทศถึงสองพระองค์

พระพุทธศาสนาเป็นหลักประจำพระราชหฤทัยก็เห็นได้ตลอดมา ได้ทรงแสดงออกถึงความมั่นพระราชหฤทัยเป็นเนืองนิตย์ ว่าแม้มีธัมมะก็จะเป็นคนดีได้ จึงทรงสอนให้พระโอรสธิดาทรงขอพรพระพุทธเจ้าให้เป็นคนดีเสมอ ให้ทรงรู้จักธัมมะ และปฏิบัติธัมมะ ทรงปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีเลิศในเรื่องขันติ ที่ผู้มีอำนาจทั้งหลายยากจักปฏิบัติ พระพุทธศาสนสุภาษิตที่รับพระราชทานอันเชิญเป็นบทอุเทศ แปลความว่า "ผู้มีขันติชื่อว่าทำตามคำสอนของพระศาสดา และผู้มีขันติชื่อว่าบูชาพระชินเจ้าด้วยบูชาอันยิ่ง"

เมื่อได้เห็นความผ่องแผ้วของสีพระพักตร์และแววพระเนตร ราวกับมิได้เคยทรงพบความหนักหนาในพระชนม์ชีพมาตลอดเวลายาวนาน ยากจักทำให้ไม่คิดเทิดทูนพระราชหฤทัยที่สมบูรณ์จริงด้วยพระธรรมล้ำเลิศของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงศึกษาปฏิบัติอบรมมาแต่ยังทรงเยาว์พระชันษาโดยมิได้ทรงทอดทิ้งละเลยตลอดมา ทำให้เป็นไปได้ว่าทรงมีพระขันติธรรมอย่างที่สุด ก็มิใช่ทรงมุ่งจะได้

ชัยชนะด้วยการใช้ขันติธรรม แต่คงทรงมุ่งปฏิบัติตามคำสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อได้ทรงบูชาสมเด็จพระบรมครูด้วยบูชาอันยิ่ง เป็นสิ่งที่แสดงความสูงส่งยิ่งนักแห่งพระราชหฤทัย

ปฏิกิริยาของผู้คนทั่วประเทศหลังเสด็จสวรรคตที่ไม่เคยปรากฏมีมาก่อน เป็นเครื่องบ่งแสดงแจ้งชัดว่าทรงรับรองคำที่กล่าวว่า "ผู้มีขันตินับว่ามีเมตตา มีลาภ มียศ และมีสุขเสมอ ผู้มีขันติเป็นที่รัก ที่ชอบใจของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย"

สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐทั้งสองพระองค์ทรงมั่นในกตัญญูกตเวทิตาธรรม ได้ทรงรำลึกถึงพระราชอุปการคุณยิ่งใหญ่พ้นคำใดจะพรรณนา ในสมเด็จบรมบพิตรสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และในสมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศล

ทักษิณานุปทานถวาย ทรงมีพระราชปรารภวันเสด็จสวรรคตครบ ๗ วันในวันนี้ แห่งสมเด็จบรมบพิตรสมเด็จพระบรมราชชนนีผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ

ขออำนาจแห่งพระราชกุศลที่ทรงบำเพ็ญพระราชอุทิศถวายทั้งปวง จงเป็นผลสัมฤทธิ์ดังพระราชปรารถนาทุกประการ

ขอพระบรมเดชานุภาพแห่งสมเด็จพระบุรพกษัตริยาธิราชเจ้าทุกพระองค์ และแห่งสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช แห่งสมเด็จพระบรมราชชนกแห่งสมเด็จพระบรมราชชนนี และอานุภาพแห่งพระสยามเทวาธิราช แห่งอารักขเทพทั้งนั้น ได้อภิบาลรักษาสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ให้ทรงพระเจริญด้วยพระราชสิริสวัสดิพิพัฒนมงคลพระชนมสุขทุกประการ ความเศร้าหมองผองภัยอย่าแผ้วพานพระมหาจักรีบรมราชวงศ์ และประเทศชาติพระศาสนาพระบรมราชวงศ์ พระราชวงศ์ มุขอำมาตย์มนตรี

สมณชีพราหมณาจารย์และข้าแผ่นดินทั้งสิ้นทั้งปวง ตลอดจิรกาล

รับพระราชทานถวายวิสัชนาพระธรรมเทศนา ฉลองพระเดชพระคุณ ประดับพระปัญญาบารมี ยุติลงเอวํก็มีด้วยประการฉะนี้

ขอพระราชทานถวายพระพร.

แสงส่องใจ

○ **“นิมิตฺตํ สาธุรูปานํ กตญฺญูกตเวทิตา ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายแห่งคนดี”** นี้เป็นพระพุทธศาสนสุภาษิต.

○ ทุกคนอยากเป็นคนดี ไม่มีใครอยากเป็นคนชั่วคนร้าย ทุกคนจึงพึงสำรวจดูตนเอง ให้เห็นตรงตามเป็นจริง ว่าได้ทำเหตุเพื่อให้เกิดผลสมดังความปรารถนาหรือไม่ คือได้ทำดีให้ได้เป็นคนดีหรือไม่ ความอยากหรือความปรารถนาต้องการจะสำเร็จสัมฤทธิ์ผลไม่ได้ แม้ไม่มีการประกอบกระทำเหตุแห่งผลอันปรารถนา.

๐ พระพุทธศาสนสุภาษิต **“ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายแห่งคนดี”** คือเครื่องช่วยชี้ให้เห็นชัดว่าจะเป็นคนดีได้ต้องมีความกตัญญูรู้พระคุณที่ท่านได้ทำแล้ว และตอบแทน.

๐ คุณสมบัติของคนดีมีเป็นอันมาก แต่ความกตัญญูกตเวทีเป็นเหตุสำคัญที่สุดที่จะนำให้คุณสมบัติทุกประการของคนดีติดตามมา นี้เป็นความจริง ที่ผู้มีกตัญญูกตเวทิตาธรรมรับรองได้ ว่าความดีมากหลายของตนเกิดแต่ความกตัญญูกตเวทีอย่างอัตโนมัติ.

๐ การเกิดขึ้นของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างอัตโนมัติหมายความว่าเป็นไปเองโดยไม่ต้องคิดไม่ต้องจงใจทำ เช่นเมื่อมีกตัญญูกตเวที ก็ย่อมคิดดีพูดดีทำดีไปเอง ทั้งนี้ก็ด้วยพลังแห่งความกตัญญูกตเวทีประคับประคองให้เป็นไปเองเช่นนั้น.

๐ ผู้มีกตัญญูกตเวที แม้เพียงต่อผู้มีพระคุณโดยตรงต่อตน ไม่เพียงต่อผู้มีพระคุณต่อส่วนรวม ย่อมหลีกเลี่ยงการทำสิ่งที่จะก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย ความ

เดือดเนื้อร้อนใจ แก่ผู้ได้รับความรู้สึกกตัญญูกตเวที นี้เป็นธรรมดา ที่ย่อมไม่มีผู้ปฏิเสธ.

๐ กตัญญูกตเวทิตาธรรมเป็นธรรมสำคัญนัก เป็นเครื่องหมายแห่งคนดีจริง คือเมื่อผู้ใดมีกตัญญูกตเวทีให้เป็นที่ประจักษ์ ก็ย่อมประจักษ์กว้างขวางไปพร้อมกันว่าผู้นั้นจักต้องไม่ใช่ผู้คิดไม่ดีพูดไม่ดีทำไม่ดี เพราะแม้คิดไม่ดีพูดไม่ดีทำไม่ดี ย่อมเป็นผู้ที่ทำความเดือนร้อนใจให้เกิดแก่ผู้หวังดีมีพระคุณได้เป็นธรรมดา ผู้มีกตัญญูกตเวทิตาธรรมรู้อยู่ ย่อมไม่ทำ.

๐ ความกตัญญูกตเวทีนั้นที่จริงแล้วมีสองระดับ ระดับต้นเป็นความกตัญญูกตเวทีต่อผู้ทำคุณแก่ตนโดยตรง เช่นมารดาบิดาของตน ซึ่งเป็นผู้ทำคุณแก่ตนแน่นอน ความมีกตัญญูกตเวทีในระดับต้นนี้จึงเป็นความรู้คุณตอบแทนคุณผู้ทำคุณแก่ตนโดยตรงจริง ๆ กตัญญูกตเวทีอีกระดับหนึ่ง ซึ่งสูงขึ้นไปกว่าระดับต้นเป็นความกตัญญูกตเวทีที่สมบูรณ์บริสุทธิ์แท้จริง คือความกตัญญูกตเวทีต่อทุกผู้ที่ทำความดีจริง เช่นผู้ทำความดีเพื่อรักษาสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์

อันจัดเป็นคนดีมีคุณจริง เพราะการรักษาสถาบันสำคัญทั้งสามคือการรักษาเราทุกคนด้วย จึงเป็นคนดีมีคุณต่อเราทุกคน ความรู้คุณนี้ตอบแทนคุณนี้จึงเป็นความรู้คุณและตอบแทนคุณ คือเป็นความกตัญญูกตเวที ในระดับที่สูงสุด และบริสุทธิ์สมบูรณ์ที่สุด.

๐ ผู้มีความกตัญญูกตเวทีเฉพาะต่อผู้มีคุณต่อตน มิได้มีต่อผู้มีคุณต่อส่วนรวม เช่นต่อชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ ย่อมปฏิบัติผิดได้ ดังมีปรากฏให้รู้เห็นกันอยู่เสมอ เช่นรู้คุณของผู้หนึ่งจนเกิดความลำเอียง ก่อทุกข์โทษภัยอีกผู้หนึ่ง ดังนั้นเมื่อจะกล่าวถึงผู้มีกตัญญูกตเวทีในระดับนี้ ว่าเป็นผู้กตัญญูต่อผู้นั้นผู้นี้ จึงน่าจะถูกต้องชัดเจนกว่า เพราะผู้มีกตัญญูกตเวทีที่สมบูรณ์แท้นั้นจะต้องมีกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีคุณทั้งหมด ไม่เลือกเฉพาะคนนั้นคนนี้ และคนดีก็คือผู้มีคุณ ผู้มีกตัญญูกตเวทีที่สมบูรณ์กว้างขวางจริงจึงต้องมีกตัญญูกตเวทีต่อคนดีมีคุณทั้งปวง.

๐ คำว่าคนกตัญญูนั้นที่จริงควรมีความหมายที่กว้างที่สุด คือหมายถึงคนมีกตัญญูต่อคนดีมีคุณทั้งปวง

ในโลก คือมีกตัญญูรู้ความดีของผู้เป็นคนดีทั้งปวงในโลกนั่นเอง ส่วนคนมีกตัญญูต่อคนนั้นคนนี้ที่มีคุณโดยตรงต่อตน เช่นบุตรธิดาที่มีกตัญญูกตเวทีต่อมารดาบิดา จะให้ถูกต้องจึงควรเรียกว่าลูกกตัญญู.

๐ คนกตัญญูต่อแม่พ่อ หรือที่เรียกว่าลูกกตัญญูนั้นมีอยู่ไม่น้อย แต่ท่านกล่าวไว้ว่าคนกตัญญูหายาก ดังเช่นที่มีในพระพุทธศาสนสุภาษิตว่า "ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี" ที่หายาก ฉะนั้นแม้สามารถเป็นลูกกตัญญู หรือเป็นหลานกตัญญู หรือเป็นศิษย์กตัญญู ได้แล้ว ก็พึงพยายามอบรมความกตัญญูนั้นให้ยิ่งใหญ่ขึ้น จนควรแก่คำว่าคนกตัญญูหรือผู้มีกตัญญู โดยไม่ต้องมีคำมาต่อท้ายต่าง ๆ กัน เช่นต่อมารดาบิดา หรือต่อครูอาจารย์ เป็นต้น ให้เป็นคนกตัญญูอย่างยิ่งใหญ่สมบูรณ์ในตัวโดยไม่ต้องมีอะไรมาเสริมต่อ ให้เป็นผู้มีกตัญญูต่อคนดีคนมีคุณอย่างกว้างขวาง ไม่มีขอบเขตว่าจะต้องเป็นผู้มีคุณทำคุณแก่ตนเท่านั้น.

๐ รู้เห็นว่าผู้ใดเป็นคนดีจริง พึงรู้ว่าผู้นั้นเป็นผู้มี

คุณจริง แม้จะไม่โดยตรงแก่ตน แต่ก็มีคุณแก่ตนแน่ เพราะคนดีนั้นให้แต่ความสุขสวัสดีแก่ผู้คนทั้งปวง แม้โดยมิได้ตั้งใจ เป็นอานุภาพแห่งความดีโดยแท้จริง เช่นนี้เอง ทุกคนจึงถือได้ไม่ผิด ว่าได้รับพระคุณจากคนดีแน่นอน พึงมีกตัญญูต่อคนดีทั้งหลายอย่างจริงใจด้วย เพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นคนกตัญญู.

๐ กิเลส คือความโลภความโกรธความหลง เป็นเหตุแท้จริงที่ทำให้คิดไม่ดีพูดไม่ดีทำไม่ดี นั่นก็คือกิเลสเป็นเหตุแท้จริงที่ทำให้เป็นคนไม่ดี คนที่ไม่ดีก็คือคนที่ไม่มีคุณ เพราะคนไม่ดีไม่ให้ความสุขสวัสดีแก่ผู้คนทั้งหลาย ให้ได้แต่ความทุกข์ความเดือดร้อน ตรงกันข้ามกับคนดี ที่มีคุณ.

๐ เมื่อกิเลสเป็นเหตุให้คนไม่ดี คนดีจึงเป็นผู้ที่ไม่มีกิเลสเป็นเหตุ แม้คนดีโดยทั่วไปจะยังเป็นผู้มีกิเลสอยู่เช่นปุถุชนทั้งหลาย แต่คนดีเป็นกัลยาณชน คือเป็นผู้ยังไม่ไกลกิเลส แต่เป็นผู้ที่กิเลสไม่มีอำนาจเหนือขนาดบังคับขับไสให้พูดชั่วทำชั่วได้ คนดีมีความดีเข้มแข็งกว่ากิเลส มีสติควบคุมไม่ให้กิเลสมีอำนาจเหนือได้ คนดีจึง

ไม่มีโทษไม่มีภัยแก่คนทั่วไป หรือแก่คนใดคนหนึ่งก็ตาม. คนดีจึงเป็นผู้มีคุณ ที่ควรได้รับความกตัญญูกตเวทีจาก ผู้รู้ค่าของความดี รู้ค่าของพระคุณ.

๐ กตัญญูรู้คุณและตอบแทนคุณคนดีทั้งหลาย โดยไม่เลือกเขาเลือกเรา นั่นแหละจึงจะเป็นผู้ที่เรียกได้ ถูกต้องว่าเป็นคนกตัญญู โดยไม่ต้องต่อท้ายว่ากตัญญู ต่อผู้มีคุณคนนั้นคนนี้ ซึ่งเป็นความกตัญญูเฉพาะราย ที่แม้จะดี แต่ก็คับแคบไป.

๐ มาทำความเข้าใจถึงความกตัญญูกตเวทีให้ถ่อง แท้ยิ่งขึ้น จะได้ไม่พอใจและหยุดอยู่เพียงในความรู้สึก ว่าตนเป็นลูกกตัญญู หรือเป็นศิษย์กตัญญู หรือเป็น หลานกตัญญู เป็นต้น แต่จงพยายามให้สามารถรู้สึกได้ อย่างจริงใจ ว่าตนเป็นคนกตัญญู ซึ่งหมายถึงกตัญญู ไม่คับแคบเฉพาะต่อผู้ใดผู้หนึ่งที่ทำคุณแก่ตนโดยตรง เท่านั้น แต่หมายถึงกตัญญูอย่างกว้างขวาง ต่อผู้เป็น คนดีทั้งหลายทั้งปวง.

๐ วิธีอบรมความกตัญญูที่มีต่อผู้นั้นผู้นี้ ให้ขยาย

กว้างใหญ่ลึกซึ้งจนถึงเป็นความกตัญญูที่ปราศจากขอบเขตเจาะจง คือให้คิดให้เห็นถูกเห็นจริงอย่างแจ้งแก่ใจ ว่าความเดือดร้อนน้อยใหญ่ที่เกิดขึ้น แก่ตนเองหรือแก่ใครทั้งหลายอื่น มิได้เกิดจากคนดี แต่เกิดจากคนไม่ดีทั้งนั้น คนดีไม่คิดร้าย ไม่พูดร้าย ไม่ทำร้ายตรงกันข้ามกับคนไม่ดีทุกประการ คนไม่ดีคิดร้ายพูดร้าย ทำร้าย คนดีจึงไม่เป็นโทษ แต่เป็นคุณ นั่นก็คือคนดีเป็นผู้ทำคุณ คนดีเป็นผู้มีคุณ คนดีจึงเป็นผู้ควรได้รับความรู้สึกกตัญญูจากคนมีกตัญญูทั้งหลาย.

๐ โลกทุกวันนี้วุ่นวายร้อนแรงกว่าที่เคยเป็นมาก่อนมากมาย นั่นก็เพราะคนไม่ดีเป็นเหตุ โลกมิได้วุ่นเอง โลกมิได้ร้อนแรงเอง แต่โลกวุ่นเพราะการกระทำของคน โลกร้อนแรงเพราะการกระทำของคนเพราะคนคิดร้ายพูดร้าย ทำร้ายกัน โลกจึงวุ่น โลกจึงร้อนแรง คนฆ่ากัน ลักขโมยปล้นสะดมกัน เบียดเบียนกันทั้งทางร่างกายและจิตใจ ขาดเมตตาปรานีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพราะเป็นคนไม่ดี ที่พ่ายแพ้แก่อำนาจของกิเลส ที่ขาดความกตัญญูรู้พระคุณของ

ประเทศชาติ จึงไม่สามารถแข็งขันต่อสู้กิเลสเพื่อให้สามารถตอบแทนคุณของประเทศชาติ โดยการไม่ก่อกรรมต่าง ๆ นานาที่ล้วนพาความร้อนความวุ่นมาสู่ประเทศชาติ.

๐ ในบรรดาที่มีคุณใหญ่ยิ่งทั้งปวง สถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์มีคุณยิ่งใหญ่ที่สุดเสมอกัน ผู้มีกตัญญูต่อสถาบันสำคัญทั้งสามนี้ย่อมเป็นผู้มีกตัญญูที่ไม่ต้องตามมาด้วยคำว่าต่อมารดาบิดา หรือต่อครูอาจารย์ เป็นต้น เป็นผู้มีกตัญญูที่แท้จริงยิ่งใหญ่ พึงเห็นความสำคัญในระดับนี้ของความกตัญญู และพึงมีมานะอบรมให้ความกตัญญูระดับใหญ่ยิ่งนี้เกิด จนได้ชื่อว่าเป็นคนดีที่หาได้ยากยิ่ง คือเป็นคนมีกตัญญูกตเวทิตาธรรม หรือคนมีกตัญญูนั่นเอง.

๐ ความเป็นไทยหมายถึงชาติ คือสถาบันชาติ ความพร้อมด้วยพระพุทธเจ้าพระธรรมพระสงฆ์หมายถึงพระศาสนา คือสถาบันพระพุทธศาสนา ความมีพระมหากษัตริย์พร้อมพระราชวงศ์คือสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งสามสถาบันนี้เป็นความสำคัญยิ่งใหญ่

ที่สุดของไทย เปรียบได้ดังไม้สามอันพิงกันตั้งอยู่ ขาดอันใดอันหนึ่งย่อมยากจะตั้งอยู่ได้ด้วยดี ผู้มีปัญญารู้คุณของสถาบันทั้งสามนี้จึงมีกตัญญูต่อทั้งสามสถาบัน ด้วยมีปัญญานำให้รู้ ว่าชีวิตตนและคนทั้งหลายในประเทศไทยร่มเย็นเป็นสุขสวัสดีได้มิใช่เพราะอะไรอื่น แต่เพราะมีสามสถาบันสำคัญนี้ปกป้องคุ้มครองรักษาอยู่.

๐ ประเทศชาติคือบ้านของเรา ไม่มีบ้าน เราจะซัดเซพเนจรไปอยู่ที่ไหน ไปอาศัยใครอยู่ ใครจะใจดีให้เราอาศัยอยู่ได้อย่างสบายใจเหมือนอยู่บ้านของเราเอง การเป็นคนอาศัยก็คือการเป็นทาสรับใช้ ความเป็นไทถูกทำลายเมื่อใด เมื่อนั้นคือประเทศชาติไทยถูกทำลาย คนไทยจะอยู่ได้ก็อย่างฐานะทาสผู้สิ้นอิสรเสรี จึงพึงรักษาความเป็นไทไว้ให้เต็มสติปัญญาความสามารถ ชาติจึงจะมีอยู่ต่อไปได้ ภาษาไทยต้องเป็นภาษาไทยที่ถูกแท้ ขนบธรรมเนียมไทยต้องเป็นขนบธรรมเนียมของไทยจริง พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ต้องเป็นศาสนาประจำชาติตลอดไป ไทยต้องมีพระมหากษัตริย์ ก็ต้องเทิดทูนรักษาพระมหากษัตริย์ให้มีอยู่คู่ไทย.

๏ พึงอบรมความมีกตัญญูกตเวทีต่อชาติศาสนาพระมหากษัตริย์ให้อย่างยิ่ง ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับจิตใจจริง ความกตัญญูนี้แหละที่เป็นเครื่องหมายของคนดี ที่หาได้ยากยิ่ง ที่ท่านกล่าวไว้ ไม่ใช่เพียงความกตัญญูต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีคุณโดยตรงต่อตน เช่นมารดาบิดาเป็นต้น เพราะกตัญญูระดับนั้นมีอยู่มาก ลูกกตัญญูมีอยู่ไม่น้อย หาได้ไม่ยาก แต่ผู้กตัญญูต่อคนดีมีคุณนั้นหาได้ยาก น่าจะเป็นเพราะไม่นึกให้ลึกลงไป ว่าคนดีทั้งหลายมีคุณต่อทุกคน ไม่ว่าจะรู้จักหรือไม่รู้จัก คือไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม เราทุกคนเป็นหนี้บุญคุณคนดี แม้ที่ไม่รู้จักกันเลย เพราะคนดีคือผู้ที่มีส่วนให้ความสุขความเย็น ตรงกันข้ามกับคนไม่ดีที่มีส่วนให้ความทุกข์ความร้อน แม้แก่ผู้ที่มิได้รู้จักกัน รวมทั้งเราทุกคนด้วย.

๏ เมื่ออบรมความมีกตัญญูต่อคนดีทั่วไปให้เกิดได้ เกิดกตเวทีตามมา คือตอบแทนพระคุณของคนดี นั่นแหละความสำคัญ การตอบแทนคุณผู้มีคุณทั้งหลายที่รู้สึกกันด้วยใจจริง คือการไม่ทำสิ่งที่ท่านไม่ชอบใจ

อันจักเป็นการกระทบกระเทือนใจท่าน แต่จักทำสิ่งที่ท่านชื่นชอบ อันจักเป็นการถนอมน้ำใจท่าน และเป็นการรักษาท่านให้เป็นสุข.

๐ การรักษาผู้มีคุณให้เป็นสุขเป็นกตเวทิตาธรรมสำคัญ เป็นเครื่องแสดงว่าการตอบแทนพระคุณผู้มีคุณนั้นต้องมุ่งความดีเป็นสำคัญ มุ่งทำให้คนดีมีคุณเป็นสุข ก็คือมุ่งทำดีนั่นเอง การไม่ทำสิ่งที่คนดีมีคุณไม่ชอบใจ ก็คือไม่ทำสิ่งไม่ดีนั่นเอง การทำสิ่งที่คนดีมีคุณชื่นชอบ ก็คือการทำดีนั่นเอง เพราะคนดีมีคุณย่อมเป็นสุข ย่อมชอบใจ ย่อมชื่นชอบ แต่ในความดี แม้ที่ผู้อื่นทำ การตอบแทนคุณผู้เป็นคนดีมีคุณจึงมีวิธีเดียวที่สำคัญ คือทำดี.

๐ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว และเป็นตลอดมาโดยมิได้มีอื่นมาแทรกแซงให้ต้องเปลี่ยนไป บรรพบุรุษของไทยท่านมีปัญญาลึกล้ำนัก การที่ท่านเลือกพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เทิดทูนรักษาอย่างดีจนตกทอดมาถึงเราผู้เป็นลูกหลานเหลนในทุกวันนี้ เป็นการแสดง

ความมีปัญญาอันเลิศโดยแท้ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประเสริฐสุด หาเสมอไม่มี แม้ปัญญาไม่ถึงเช่นท่านผู้เป็นบรรพบุรุษไทยย่อมไม่เลือกพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ให้ไทยได้ภาคภูมิใจเป็นล้นพ้น และได้มีความร่มเย็นเป็นสุขในท่ามกลางความทุกข์อย่างยิ่งของโลก นี้เป็นอานุภาพของพระพุทธศาสนาจริง.

๐ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้สมเด็จพระบรมศาสดาของพระพุทธศาสนานั้น ทรงไกลทุกข์แล้วอย่างสิ้นเชิงจริง คำที่ทรงสอนจึงเป็นเครื่องนำออกจากทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิงจริง เพียงใจที่รำลึกถึงพระพุทธองค์ย่อมสามารถรับความเย็นความไม่เป็นทุกข์ความมีแต่สุขได้แน่นอน เมืองพระพุทธศาสนาคือไทยจึงไม่ตกอยู่ในกองไฟแห่งความทุกข์ความร้อน มากมายเท่าในถิ่นที่ผู้คนไม่มีพระพุทธองค์ในใจ.

๐ พระคุณของพระพุทธศาสนานั้นล้นพ้น เกินกว่าจะบรรยายได้ถูกต้องบริบูรณ์ แต่ปัญญาของผู้มาพบพระพุทธศาสนาไม่เพียงพอ เหมือนผู้มีสายตาสั้น

ที่ปราศจากแว่นขยายสายตา ย่อมไม่สามารถเห็นสิ่งที่สวยงามตรงตามความเป็นจริง จึงรู้จักพระพุทธศาสนาเพียงรางเลือน เหมือนคนสายตาสั้นเห็นภาพที่สวยงามนักหนาเพียงเลอะ ๆ เลือน ๆ เท่านั้น เป็นที่น่าเสียดายนัก มารู้จักพระพุทธศาสนาด้วยปัญญาเถิด จะได้พบความภูมิใจและความสุขที่ไม่เคยพบมาก่อน.

๐ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย เป็นบุญยิ่งใหญ่นักแล้วของไทย กตัญญูต่อพระพุทธศาสนาได้ด้วยความมีกตัญญูต่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระคุณของสมเด็จพระบรมครูนั้นพ้นพรรณนา ด้วยทรงมีพระมหากรุณาต่อสัตว์โลก ไม่ทรงทนได้ที่สัตว์โลกต้องเวียนว่ายตายเกิดรับทุกข์ทรมานไม่จบสิ้น จึงทรงแสวงทางเพื่อทรงนำสัตว์โลกให้พ้นความทุกข์ทั้งปวง ได้ล่วงถึงความไม่เกิด อันจะนำมาซึ่งความไม่แก่ไม่เจ็บไม่ตายไม่ทุกข์กายทุกข์ใจอีกต่อไป ทรงได้รับความทุกข์ยากนานาประการก่อนจะทรงบรรลุจุดมุ่งหมาย คือได้ทรงพบทางแห่งความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง ที่ทรงมุ่งมั่นแสวงหาเพื่อสัตว์โลก

มิใช่เพียงเพื่อพระองค์เอง หรือพระญาติพระวงศ์พระองค์ใดพระองค์หนึ่งเท่านั้น และในที่สุดด้วยพระปัญญายิ่ง หาผู้ใดเปรียบเสมอมิได้ ก็ทรงบรรลุจุดหมาย ได้ทรงพบทางที่มหัศจรรย์นั้น อันเราทั้งหลายยังพากันได้รับประทานสืบมาจนทุกวันนี้ เป็นเครื่องผ่อนคลายความทุกข์มากมีที่รุมล้อมอยู่ทุกตัวคน.

๐ ผู้มีปัญญาเมื่อมาเผชิญหน้ากับความทุกข์ ไม่ว่ามากน้อยหนักเบา ย่อมผ่านความทุกข์นั้นได้อย่างดี โดยมีคำที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงพระเมตตาประทานสอนเป็นเครื่องประคับประคองใจ.

๐ ปัญญาเท่านั้นที่ทำให้คนเหนือคน ทั้งด้วยความดี ความสำเร็จ ความสุข ผู้มีปัญญาย่อมไม่พ่ายแพ้แก่ผู้มีปัญญาน้อยกว่า ดังนั้นการอบรมปัญญาให้มากจึงเป็นความสำคัญ ผู้มีปัญญามากน้อยเพียงใดนั้นรู้ได้จากความคิดเห็นที่แสดงออก จึงพึงรอบคอบให้อย่างมากในการแสดงความรู้สึกนึกคิดของตน แม้ไม่ปรารถนาจะให้ผู้ได้ยินได้ฟังตำหนิวิจารณ์ในทางเสียหาย.

๐ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีพระปัญญาที่หาผู้เสมอเหมือนไม่มี และด้วยพระปัญญายิ่งนี้เองที่พาให้ทรงตรัสรูพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ได้ทรงพ้นจากความเกิดแก่เจ็บตาย พ้นจากการต้องเวียนว่ายไม่จบสิ้นในวัฏสงสาร ทั้งยังทรงนำพระสงฆ์สาวกอีกไม่น้อยให้ตามเสด็จสู่ความพ้นทุกข์ได้เช่นเดียวกับพระพุทธองค์ด้วย ยิ่งขึ้นไปอีก คือทุกวันนี้ก็ยังทรงนำผู้คนไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ แม้จะเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วนานนัก กว่า ๒,๕๐๐ ปี นี้คืออานุภาพของพระปัญญายิ่ง.

๐ พระคุณของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าควรแก่การเทิดทูนยกย่องทุกประการ น่าจะไม่มีผู้มีปัญญาใดอาจคัดค้านความจริงนี้ จะมีก็แต่เพียงว่าการเทิดทูนที่ทำกันตลอดมานั้นไม่เสมอกับพระคุณ พระคุณของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้ายิ่งใหญ่เหนือคำเทิดทูนสรรเสริญเป็นนักหนาต่างชาติต่างศาสนายังแลเห็น.

๐ ความทุกข์คือสิ่งที่ทุกคนเกลียดกลัวนัก ไม่

ปรารถนาจะให้เกิดแก่ตนเลยแม้แต่น้อย และสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นที่ทรงสามารถช่วยให้สมปรารถนาได้ ไม่มีความทุกข์ได้ เมื่อ ๒,๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว ทรงช่วยได้อย่างไร บัดนี้ก็ยังทรงช่วยได้อย่างนั้น ความสามารถของพระองค์ท่านมิได้แปรเปลี่ยน เป็นที่น่าอัศจรรย์นัก ประจักษ์แก่จิตใจผู้ไม่ด้อยปัญญา จึงพากันเทิดทูนบูชาเหนือเศียรเกล้า.

๐ ความมีกตัญญูกตเวทิตาธรรมเป็นเครื่องหมายแห่งคนดี เป็นสิริมงคลยิ่งใหญ่ในชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นความกตัญญูรู้คุณท่านผู้มีคุณยิ่งใหญ่ มีกตเวทีตอบแทนคุณท่านผู้มีคุณยิ่งใหญ่ สิริมงคลของชีวิตย่อมใหญ่ยิ่งพ้นประมาณ พ้นการเปรียบเทียบ และชาวพุทธที่แท้จริงรู้ดีแก่ใจ ว่าสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระคุณใหญ่ยิ่ง เหนือใครทั้งหลายทั้งปวง.

๐ ผู้ที่จะทำคุณได้นั้นมิใช่ว่าจะหาได้ง่าย ยิ่งจะเป็นผู้ทำคุณใหญ่ยิ่งด้วยแล้วยิ่งหาได้ยากนักหนา เพราะการจะทำคุณได้นั้นจะต้องประกอบพร้อมด้วย

บารมี คือคุณความดีที่ได้สั่งสมมามากเพียงพอ ไม่เช่นนั้นจะทำคุณแก่ผู้ใดได้อย่างไรเล่า เปรียบการทำทาน ซึ่งเป็นการทำคุณประการหนึ่ง ผู้ใดไม่มีเงินทองของข้าว ผู้นั้นก็ทำทานไม่ได้ คือทำคุณไม่ได้นั่นเอง ผู้ที่ทำคุณได้มากมายมหาศาลเพียงใด ก็เป็นผู้ที่มีสมบัติมากมายมหาศาลเพียงนั้น เรียกว่าสั่งสมความดีเป็นบารมีมากมายเพียงนั้น ผู้มีบารมีมากเป็นผู้ที่ควรแก่การยกย่อง อันเป็นการยกย่องความดีที่ท่านได้สั่งสมอบรมมาเป็นอันมาก ยกย่องความดี ยกย่องคนดี เป็นความดีแน่แท้ ควรแก่การยอมรับของผู้ไม่ด้อยปัญญาทั้งหลาย.

๐ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทำคุณให้แก่โลก ติดต่อกันมากว่า ๒,๕๐๐ ปี โดยมิมีหยุดยั้ง แสดงถึงพระบารมีที่ยิ่งใหญ่นักหนา หาที่เปรียบมิได้ เช่นนี้แล้วผู้ไม่ด้อยปัญญาทั้งหลายจึงยกย่องเทิดทูนพระพุทธองค์ด้วยชีวิตจิตใจจริง มีสิริมงคลอย่างยิ่งเกิดตามมาปรากฏแก่ชีวิต ตรงกันข้ามกับผู้ไม่คิดให้เห็นพระบารมีและพระคุณทั้ง ๆ ที่เป็นผู้รับอยู่ การ

ได้อยู่ในเมืองพระพุทธศาสนาคือไทยนี้ คือการมีพระพุทธบารมีปกปักรักษาอยู่ เป็นพระคุณที่รู้กันว่าไม่พึงลบหลู่ดูหมิ่น เช่นเดียวกับพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ นั่นแล.

๐ ผู้มีปัญญามีสัมมาทิฐิเชื่อในพระบารมียิ่งใหญ่ของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เช่นเดียวกับเชื่อตามที่ปรากฏในพระพุทธประวัติ ว่าพรหมเทพเป็นผู้ไปกราบทูลเชิญเสด็จจากสวรรค์ ให้สมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้าเสด็จลงมาถือพระชาติในโลกมนุษย์เพื่อทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นพระชาติสุดท้าย ไม่ต้องทรงเวียนว่ายตายเกิดรับความทุกข์อีกต่อไป และเพื่อทรงเป็นแสงสว่างนำทางชีวิตสัตว์โลกน้อยใหญ่ให้พ้นความมืดสนิท ได้คลายทุกข์คลายร้อน จนถึงสิ้นทุกข์สิ้นร้อน ตามควรแก่ธรรมปฏิบัติตามทางที่ทรงแสดงสอนไว้มากมายหลายระดับควรแก่ระดับสติปัญญาและบารมีของสัตว์โลกที่แตกต่างกัน.

๐ สัตว์โลกในสมัยพุทธกาลนั้นมีบุญนัก ได้เฝ้า

พระพุทธบาท ได้สดับพระสุรเสียงอ่อนโยนเปี่ยมด้วยพระเมตตาที่ทรงแสดงธรรมประทาน อันเป็นความแตกต่างกับปัจจุบันที่เพียงได้รับฟังจากพระภิกษุสงฆ์หรือครูอาจารย์ทางพระศาสนาทั้งหลายเป็นธรรมดา ผลที่เกิดแก่จิตใจจึงแตกต่างกันเป็นธรรมดาด้วย ต้องอาศัยความย้อนระลึกถึงอดีต ให้มาปรากฏชัดเจนในจิตใจ สมเด็จพระบรมศาสดานั้นไม่ทรงเหมือนมนุษย์ทั้งหลาย โดยเฉพาะพระอิริยาบถนั้นงดงามยิ่งนักจึงเป็นที่ประทับใจผู้ได้พบได้เห็น แม้ที่เป็นพุทธสาวก เป็นพระบารมีส่วนหนึ่งซึ่งน่าจะเชื่อได้ว่าเป็นจริง เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินนั้นท่านทรงงดงามด้วยพระอิริยาบถ ที่ได้เห็นกันอยู่ พอจะทำให้รู้ไปได้ถึงสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงยิ่งด้วยพระบารมี.

๐ นึกย้อนถึงอดีตกาลนานไกล สมัยเมื่อสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้ายังประทับอยู่ในสวรรค์ชั้นดุสิต และพรหมเทพไปกราบทูลเชิญเสด็จลงสู่โลกมนุษย์ เมื่อทรงรับ ย่อมจะไม่เสด็จลงในทันที ย่อมทรงเตรียมพระองค์เช่นเดียวกับท่านผู้สูงส่งด้วยบารมีทั้งหลาย

เมื่อจะไปสู่ที่ใดนานเดือนนานปี ย่อมต้องเตรียมความเรียบร้อยทุกประการ ย่อมไม่ไปทั้งที่มิได้เตรียมความเรียบร้อย ก่อนอื่นสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้าย่อมทรงพินิจพิจารณาด้วยดีที่สุด ว่าจะควรเลือกเสด็จประสูติที่ใด ในบ้านใดเรือนใดสกุลใด ที่สำคัญอย่างยิ่งคือพระมารดาควรเป็นท่านผู้ใด พระบิดาควรเป็นท่านผู้ใด.

๐ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพิจารณาเลือกถือพระกำเนิดในราชสกุลศากยะ มีพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางมหามายาแห่งกรุงกบิลพัสด์ทรงเป็นพระชนกชนนี และได้เสด็จประสูติเช่นที่ทรงเลือก ที่น่าจะเชื่อว่าก่อนจะเสด็จจากสวรรค์ชั้นดุสิตลงถือพระชาติในโลกมนุษย์นั้นทรงเลือกแล้วด้วยพระองค์เอง ว่าที่ใดเป็นที่ที่เหมาะสมที่สุด ทั้งที่ที่ดวงพระวิญญาณจะเสด็จลงสู่ ซึ่งทรงเลือกพระครรโภทรแห่งพระนางมหามายา ธรรมดาผู้นับถือพระพุทธศาสนารู้ ว่ากรรมเป็นเครื่องนำให้เกิด จะเกิดดีเกิดชั่วเกิดสูงเกิดต่ำเป็นไปตามอำนาจแห่งกรรมที่ได้กระทำไว้เองทั้งสิ้น.

๐ ผู้มีปัญญาพอสมควร เมื่อปรารถนาจะเลือกเกิดดีเกิดสูง ต้องพยายามประกอบกระทำแต่กรรมดี นั่นคือการเลือกที่เกิดของเราทั้งหลาย ที่มีความสามารถเลือกได้เช่นนั้น ส่วนความสามารถในการเลือกเสด็จประสูติแห่งองค์สมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้ายิ่งใหญ่กว่าอย่างเปรียบไม่ได้ ทั้งเหตุผลในการเลือกก็ย่อมแตกต่างห่างไกลกันนักหนา เราทั้งหลายปรารถนาเลือกเกิดเพื่อตนเองแท้ ๆ คือเพื่อความสุขสบายมีชื่อเสียงเกียรติยศของตน แต่สมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้าทรงเลือกเพื่อทรงบรรลุผลสำเร็จสูงสุด ได้ทรงเป็นที่พึ่งนำสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ น้ำพระหฤทัยไพศาลสูงส่งแห่งพระพุทธองค์หาที่ไหนเปรียบได้ ผู้นับถือพระพุทธศาสนาทั้งหลายที่มีปัญญาย่อมเทิดทูนบูชาค่าแห่งน้ำพระหฤทัยนี้เป็นที่สุด.

๐ การอยู่ในประเทศอันสมควรนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้ถือเป็นความสำคัญเพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างรุ่งเรืองด้วยความสำเร็จอันดี และได้ทรงยึดปฏิบัติด้วยพระองค์เอง คือทรงเลือก

ที่อันสมควรในการเสด็จประสูติ และเพราะทรงพร้อมด้วยพระบารมีอันยิ่งจึงทรงสามารถหยั่งรู้ ว่าที่ใดเป็นที่ที่เหมาะสมแท้จริงสำหรับการเสด็จครั้งสำคัญนี้ แม้ไม่คิดให้ลึกไม่พิจารณาให้ดี ย่อมไม่นึกไปถึงก่อนจะเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดุสิตตามคำกราบทูลอาราธนาของพรหมเทพผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการพระศาสนา.

๐ สมเด็จพระบรมโพธิสัตว์ที่จะได้เสด็จมาทรงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านั้น ผู้ศึกษาพระพุทธศาสนาด้วยความรักความสนใจย่อมพอจะรู้จะเข้าใจ ว่ามีกำหนดไว้แล้ว ทรงได้รับพุทธพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าพระองค์ก่อนแต่นั้นแล้ว มิใช่ว่าพรหมเทพหรือผู้ใดผู้หนึ่งคณะใดคณะหนึ่งจะไปออกเสียงเลือกตั้งดังเลือกผู้แทนราษฎร พระผู้ทรงได้รับพุทธพยากรณ์ว่าจะทรงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าพระองค์ต่อไปย่อมทรงเป็นผู้พร้อมแล้วด้วยพระบารมีอันควรแก่การจะได้ทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ และก่อนจะถึงเวลาว่างพระพุทธศาสนาก็ได้เสด็จรออยู่ในประเทศที่สมควร ซึ่งนอกจากพระพุทธองค์จะทรงรู้ดี ก็หามีผู้ใด

จะสามารถรู้ได้ไม่ ผู้มีปัญญาจึงไม่สงสัยในที่เสด็จพักอยู่ว่าสมควรไม่สมควรเพียงใด.

๐ เมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเลือกประเทศที่สมควรแล้ว ก็เสด็จลง และที่นั้นคือสักกชนบทซึ่งอยู่ทางเหนือของประเทศชมพูทวีป เป็นเมืองเล็ก ๆ ที่ไม่มีชื่อเสียง แต่ก็มีผู้ครองนครเป็นกษัตริย์ คือพระเจ้าสุทโธทนะแห่งราชวงศ์ศากยะมีพระมเหสีคือพระนางมหามายา ซึ่งสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์ทรงเลือกเป็นพระพุทธบิดาและพระพุทธมารดา ไม่พึงสงสัยว่าไฉนจึงทรงเลือกสองพระองค์นี้ เพราะย่อมทรงรู้ดียิ่งกว่าใครทั้งนั้น ถึงความสำคัญที่ทรงมีต่อกันในอดีต ถึงความเหมาะสมด้วยประการทั้งปวง รวมถึงทั้งพระครรโภทรแห่งพระนางมหามายาว่าเป็นประเทศที่สมควรสำหรับสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้าจะเสด็จลงพักอยู่ก่อนจะเสด็จประสูติ เป็นประเทศที่เหมาะสมพร้อมสำหรับพระผู้สูงส่ง ที่จะทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเท่านั้น กล่าวได้ว่าเป็นการเตรียมพร้อมของพระบารมีที่สูงส่ง เพื่อ

เฉพาะพระพุทธองค์เท่านั้น นั่นพึงเห็นได้ชัดจากการที่เมื่อเสด็จประสูติแล้ว ๗ วัน พระพุทธมารดาก็สิ้นพระชนม์.

๐ เมื่อนึกถึงการเตรียมรับเสด็จประสูติของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยอำนาจพระพุทธบารมีอันสูงส่ง น่าจะทำให้นึกถึงการเตรียมรับเสด็จพระราชดำเนินในพิธีต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายย่อมทำความเรียบร้อยให้เกิดขึ้นอย่างดีที่สุด ทั้งการตกแต่งสถานที่และการตรวจตราผู้คนตลอดจนความปลอดภัย ที่ประทับก็มิได้หยิบยกจากสถานที่นั้นแต่อัญเชิญมาจากที่รักษาไว้ เป็นที่ประทับส่วนพระองค์ที่มิยอมให้ผู้ใดอื่นใช้ร่วมด้วยเป็นอันขาด เสด็จพระราชดำเนินจากที่นั้นแล้ว เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ก็ต้องอัญเชิญกลับไปรักษาไว้อย่างดีในที่อันเหมาะสมต่อไป นี่เป็นเรื่องของบารมีที่น่าสนใจนำมาคิด เมื่อทรงสูงส่งด้วยพระบารมี ก็ต้องมีผลอันสูงส่งเกิดขึ้น เป็นผลควรแก่พระบารมีที่ทรงสั่งสมมาด้วยดี ที่ผู้ไม่มีบารมีหาเข้าใจได้ง่าย ๆ ไม่ ปัญหาจึงเกิดขึ้นได้ในจิตใจ และในวาจา อันย่อมจักนำมาซึ่งความไม่เป็นมงคล.

๐ พระพุทธมารดา คือพระนางมหามายานั้น ทรงเป็นผลแห่งพระพุทธบารมีโดยแท้ มิใช่ทรงเป็นผลของผู้ใดอื่น รู้ได้ชัดแจ้งแน่นอนก็ด้วยเมื่อสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้าเสด็จประสูติแล้ว พระพุทธมารดาก็เสด็จคืนสู่ที่เคยประทับอันควรแก่พระบารมี ผู้มีปัญญาย่อมได้ความมั่นใจขึ้นนักหนาในเรื่องบารมี ผลเกิดแต่บารมีใครก็เป็นของผู้นั้น ผู้อื่นหามีส่วนร่วมในผลนั้นได้ไม่ ฉะนั้นผู้มีปัญญาจึงไม่ประมาท จึงพยายามเลือกผลของบารมีด้วยการสร้างสมบารมีอย่างดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ ไม่วุ่นวายเปรียบเทียบกับบารมีท่านผู้ใดผู้หนึ่งด้วยจิตใจที่เร่าร้อนด้วยความคิดไม่ดีนานาประการ อันเป็นการขาดทุนเปล่าเพราะไม่เกิดประโยชน์อันใด เกิดโทษแก่จิตใจและแก่ชีวิตตนเท่านั้น.

๐ เรื่องของบารมีนั้นเป็นเรื่องอัศจรรย์ โดยเฉพาะเมื่อเป็นพระพุทธบารมี คือพระบารมีของพระผู้จะทรงตรัสรู้เป็นถึงพระพุทธเจ้าด้วยแล้ว ยิ่งเป็นความมหัศจรรย์ ที่ผู้มีสัมมาทิฐิมีปัญญาเพียงพอย่อมยอมรับ

ได้โดยดี เพราะมีประจักษ์พยานให้เห็นอยู่เป็นอันมาก ทำไมคนเราจึงเกิดมาไม่เสมอกัน ทำไมท่านเป็นเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน ทำไมเราจึงเป็นเรา ทำไมเขาจึงเกิดในครอบครัวที่มีฐานะต่ำต้อยและลำบากยากเข็ญ เป็นเรื่องของบารมีทั้งสิ้น มีกรรมดีทำไว้มากก็มีบารมีมาก ได้เกิดสูงมากดีมากสบายมาก มีกรรมดีทำไว้น้อยก็มีบารมีน้อย ได้เกิดต่ำเกิดลำบากมีความไม่สบายมาก ผู้ที่เกิดมามีบารมีน้อย ไม่รู้จักอานุภาพยิ่งใหญ่ของบารมี ย่อมยากจักเข้าใจในเรื่องอำนาจวาสนาบารมีของท่านผู้สูงส่งทั้งหลาย ย่อมยากจักยอมเชื่อ และย่อมเป็นไปไม่ได้ที่จะยอมรับว่าเป็นสิ่งมีอยู่จริง ผู้ที่อยู่ไกลกันลิบลับ อยู่ในที่สูงที่ต่ำกว่ากันมากมาย จะให้แลเห็นกันเป็นไปไม่ได้.

๐ ผู้มีสัมมาทิฐิ เมื่อเกิดมาต่ำต้อยในชาตินี้ มีความทุกข์ยาก ย่อมคิดแก้ตัวเลือกการเกิดในภพภูมิหน้าให้เป็นภพภูมิที่งดงาม ด้วยการตั้งใจประกอบกระทำกรรมดี มีท่านผู้มีบารมีเป็นหลักยึด มุ่งทำดีเพื่อได้เสวยผลของบารมีเช่นแบบอย่างของท่านผู้มีบารมีที่ได้พบ

ได้เห็นอยู่ แต่ผู้มีมิจฉาทิฐิย่อมปฏิเสธที่จะเชื่อในบารมีของท่านผู้ใดทั้งนั้น การอบรมทิฐิให้พ้นจากมิจฉาทิฐิให้เป็นสัมมาทิฐิ จึงสำคัญเป็นอย่างยิ่ง มิฉะนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ที่จะมีบารมีแม้ในภพภูมิข้างหน้า.

๐ ผู้มีมิฉาทิฐิมีปัญญาน้อยมีความมืดมากย่อมไม่ยอมรับบารมีสูงส่งว่าเป็นสิ่งปรากฏให้เห็นได้จริงในชีวิตนี้ เมื่อไม่ยอมรับไม่ยอมเชื่อ ก็ย่อมเห็นไปว่าผู้ที่ยอมรับผู้ที่ยอมเชื่อเป็นผู้เป็นผู้มีปัญญาอ่อน มีความโง่งมงาย เห็นของไม่ดีเป็นของดี เห็นคนธรรมดาเป็นคนวิเศษ ความเชื่อหรือความเห็นอย่างมีมิจฉาทิฐินี้ไม่เป็นผลดีแก่เจ้าตัวอย่างใด ไม่เป็นคุณเป็นแต่โทษสถานเดียว จึงพึงระวังทิฐิของแต่ละคนให้จงดี อย่าให้เป็นมิจจฉาทิฐินำอัปมงคลให้เกิดแก่ชีวิต.

๐ การเสด็จประสูติของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นเป็นเครื่องชี้ชัดนักหนา ว่าทรงสั่งสมพระบารมีมาสูงส่งบริบูรณ์เต็มที่ในพระอดีตชาติซึ่งนับไม่ถ้วน ผู้มีปัญญาย่อมสามารถน้อมนำไปเตือนตนเองได้ ว่าการสั่งสมความดีมีผลดีจริง ย่อมส่งให้เป็น

บารมีนำสู่ภพภูมิที่สูงที่ดี ควรแก่ความดีที่ได้สั่งสมไว้ แตกต่างห่างไกลกับผู้ไม่เคยสั่งสมความดีทั้งปวง คนสูงศักดิ์สกุลกับคนต่ำศักดิ์สกุลก็แตกต่างกันด้วยความดีกับความไม่ดีที่ทำกันมา คนฉลาดกับคนไม่ฉลาดก็แตกต่างกันด้วยความดีกับความไม่ดีที่ทำกันมา คนเป็นที่รักของผู้คนทั้งหลายกับคนไม่เป็นที่รักก็แตกต่างกันด้วยความดีกับความไม่ดีที่ทำกันมา เหล่านี้เป็นเรื่องของความมีบารมีและไม่มีบารมีทั้งนั้น.

๐ คำที่ติดปากของคนเป็นอันมากก็คือไม่มีใครเลือกเกิดได้ นี้ไม่ถูก นี้ผิด ผิดอย่างดำเป็นขาว ผิดอย่างขาวเป็นดำ เพราะใครก็เลือกเกิดได้ แต่ต้องเลือกก่อนเกิด เมื่อไม่เลือก ปล่อยปละละเลยไปตามอำนาจของกิเลส อยากคิดชั่วก็คิด อยากพูดชั่วก็พูด อยากทำชั่วก็ทำ การปล่อยปละละเลยไปตามกิเลสเช่นนี้เป็นการปล่อยให้ภพชาติเป็นไปตามยถากรรม ผลก็คือชาตินี้ไม่มีฐานะชาติตระกูลและความสุขความพรั่งพร้อม แม้ปรารถนาเป็นที่สุดที่จะมีจะเป็น ความไม่สมปรารถนานี้หาเกิดแต่อะไรอื่นไม่ แต่เกิดจากความไม่

เลือกเกิดให้ดีด้วยตนเอง ไปปล่อยปละละเลยให้กิเลสเลือกให้ กิเลสไม่มีที่จะเลือกของดี กิเลสมีแต่จะเลือกของไม่ดีเท่านั้น นี่เป็นความจริงแท้แน่นอนเสมอไป ฉะนั้นอย่าให้กิเลสมีอำนาจเหนือใจตนเป็นอันขาด.

๐ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงถือพระชาติสูงส่ง พรั่งพร้อมด้วยพระบุญญาธิการ ขณะเดียวกันผู้คนส่วนใหญ่ในถิ่นประเทศที่เสด็จประสูติต่ำต้อยลำบากยากแค้นแสนสาหัส เป็นเครื่องชี้ชัดถึงบุญบาปที่สั่งสมต่างกันและห่างไกลกันหนักหนา หาควรละเลยไม่คำนึงถึงจุดสำคัญจุดนี้ไม่ ชาตินี้เกิดแล้วเลือกไม่ได้แล้ว แต่ภพชาติข้างหน้าเลือกได้ ปรารถนาจะเกิดสูงเกิดต่ำ เกิดดีเกิดชั่ว มีสุขมีทุกข์อย่างไร เลือกได้ทั้งสิ้น ถามใจตนเองให้เสมอเถิด ว่าปรารถนาเลือกชาติภพของตนในภายหน้าหรือไม่ แล้วทำเหตุให้ถูกเพื่อได้รับผลดังปรารถนา.

๐ ถ้าจะกล่าวว่าชาตินี้เกิดแล้วเลือกไม่ได้แล้ว นั้นถูกแน่ การเลือกเกิดต้องเลือกก่อนมาเกิด เช่นเลือกในชาตินี้ก่อนเกิดในชาติหน้า จึงจะได้ผล แต่จะได้ผลจริง

แท้แน่นอน ต้องประกอบด้วยเหตุสำคัญ คือเมื่อเลือกเกิดดีต้องคิดพูดทำในชาตินี้ให้ดี จะเลือกผลโดยไม่ทำเหตุไม่ได้ จะเพียงแต่หมายมั่นปั้นมือว่าชาติหน้าจะต้องเกิดเป็นลูกคนใหญ่คนโตมั่งมีศรีสุข โดยไม่ทำเหตุที่จะส่งให้เกิดผลดังปรารถนา ก็หาสำเร็จผลได้ดังปรารถนาไม่ เป็นการเลือกที่ไม่เกิดผล เหมือนเลือกจะหยิบสมบัติของผู้อื่น ย่อมไม่ได้ สมบัติของผู้ใดก็ต้องเป็นของผู้นั้น ใครอื่นจะไปถือสิทธิ์ตามชอบใจหาได้ไม่ การเลือกเกิดก็เช่นนี้.

๐ แม้มีปัญหา ว่าทำไมสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงเสด็จประสูติในบ้านเมืองที่มีความลำบากยากแค้นยิ่งกว่าบ้านเมืองใด จะกล่าวว่าทรงยิ่งด้วยพระบารมีจะถูกหรือ ปัญหานี้แม้คิดให้ดีย่อมเห็นคำตอบที่ชัดแจ้ง มีคำกล่าวอยู่เสมอ ว่าอุปสรรคไม่มีบารมีไม่เกิด การแก้ไขอุปสรรคให้ลุล่วงด้วยดีคือการเพิ่มพูนบารมี เพิ่มพูนปัญญา คือการทำให้เป็นผู้ฉลาดปราดเปรื่องยิ่งขึ้นเป็นลำดับ.

๐ หลาย ๆ คนคงจะเคยพูด หรือไม่ก็เคยได้ยิน

ที่ว่าศัตรูคือยากำลัง ศัตรูก็คืออุปสรรคนั่นเอง อุปสรรคก็คือศัตรูนั่นเอง ศัตรูคือยากำลัง อุปสรรคก็คือยากำลัง ศัตรูไม่ใช่ยาตาย อุปสรรคก็ไม่ใช่ยาตาย แต่ศัตรูก็ตามหรืออุปสรรคก็ตามเป็นยากำลังสำหรับผู้มีปัญญามีบารมีเพียงพอเท่านั้น สำหรับผู้มีปัญญามีบารมีไม่เพียงพอทั้งยังไม่มีกำลังใจ ไม่มีสตินึกถึงคำที่ว่าศัตรูคือยากำลัง อุปสรรคก็ตามหรือศัตรูก็ตามย่อมเป็นเครื่องบ่อนทำลาย ฉะนั้นพึงตั้งสติให้ดีเมื่อมีอุปสรรคหรือมีศัตรูเกิดขึ้นในชีวิต ทำอุปสรรคทำศัตรูให้เป็นยากำลังให้จงได้ คือทำอุปสรรคทำศัตรูให้เป็นเครื่องเพิ่มความเข้มแข็งแก่กำลังใจกำลังสติปัญญาให้จงได้ อย่าให้กลายเป็นเครื่องทำลายโดยเด็ดขาด.

๐ คนดีเป็นผู้มีคุณ และเป็นคุณที่กว้างขวาง ไม่อยู่ในขอบเขตเฉพาะผู้ใดผู้หนึ่งหรือคณะใดคณะหนึ่งเท่านั้น คนดีเป็นผู้มีคุณได้ถึงแก่ชาติและแก่โลก และมิใช่แก่โลกใดโลกหนึ่งเท่านั้น คนดีที่สุดย่อมเป็นคุณแก่โลกมนุษย์โลกสวรรค์และโลกนรกด้วย สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีคุณแก่โลกทั้งสามแน่นอน

ผู้มีปัญญาหาปฏิเสธไม่ ผู้มีปัญญาหาสงสัยไม่ ผู้มีปัญญาหาคัดค้านให้เกิดอัปมงคลแก่ชีวิตตนไม่.

๐ ผู้เป็นคนดีมีคุณแท้จริงยิ่งใหญ่นั้นเป็นผู้ไม่ให้โทษไม่ให้ร้ายแก่ผู้ใดทั้งสิ้น แต่ก็เป็นที่เชื่อที่รู้กัน ว่าการทำร้ายคนดีไม่ว่าจะด้วยการคิดการพูดการทำก็ตาม ผลร้ายย่อมเกิดแก่ตน เป็นผลที่เกิดโดยท่านผู้เป็นคนดีมีคุณหาได้ทำไม่ เป็นเรื่องของกรรมโดยตรง ผู้ที่ทำกรรมไม่ดีต่อผู้เป็นคนดีย่อมได้รับผลไม่ดีที่ยิ่งกว่าการทำกรรมไม่ดีทั่วไป ยิ่งทำกับท่านผู้มีความดีสูงสุดเพียงใด ผู้ทำย่อมจักได้รับผลร้ายแรงสุดเพียงนั้น จึงพึงระวัง อย่าประมาทว่าเป็นความเชื่อเหลวไหล เพราะเมื่อถึงเวลากรรมส่งผล ได้รับความทุกข์ทรมานเพราะผลร้ายแรงของกรรมนั้น แม้จะคร่ำครวญรับผิดเพียงใด ก็หามีใครช่วยได้ไม่เมื่อเป็นเรื่องของกรรมที่ตนทำเอง.

๐ กรรมนั้นมีอำนาจยิ่งใหญ่ประหลาดลึกล้ำ เมื่อถึงเวลากรรมส่งผล ไม่มีผู้ใดหนีพ้น แม้จะเป็นผู้ยิ่งใหญ่เพียงใดก็หนีผลของกรรมที่ได้กระทำไว้แล้วไม่พ้น กรรมจึงน่ากลัวมาก อาจจะมาถึงเราเข้าสักวันในวินาทีหนึ่ง

วินาทีใดก็ได้ ที่เป็นผลของกรรมไม่ดี หรือที่เป็นผลของกรรมดีก็เช่นกัน แต่ถ้าเป็นผลของกรรมดี ก็ดีไปไม่มีอะไรให้เป็นปัญหาทรมานจิตใจให้บอบช้ำ แต่เมื่อเป็นผลของกรรมชั่วกรรมร้าย ก็จะทรมานผู้ได้รับแสนสาหัส แม้ได้กระทำไว้อย่างชั่วร้ายแสนสาหัสมิได้น้อยกว่าผลที่ตามมาส่ง.

๐ เมื่อกรรมส่งผล ไม่มีผู้ใดหนีพ้น แต่ผู้รู้ท่านสอนไว้ ว่าให้ทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาให้เต็มสติปัญญาความสามารถ เมื่อถึงเวลาต้องได้รับผลของกรรมไม่ดีที่ทำไว้ในชาติใดภพใดก็ตาม ผลของการทำประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนาเพียงพอ จะปกป้องมิให้ต้องทุกข์ทรมานด้วยกรรมนั้น เช่นตกนรกเพราะกรรมที่ทำมาในอดีต แต่ปัจจุบันทำประโยชน์เทิดทูนพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง ไฟนรกก็จะไม่ร้อน เครื่องทรมานก็จะไม่ให้ความเจ็บปวด น่าจะเชื่อ น่าจะถือเป็นกำลังใจให้ทำประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาให้เต็มสติปัญญาความสามารถในชาตินี้.

๐ แน่นอน ทุกคนย่อมเคยทำกรรมไม่ดีมาแล้วใน

อดีตชาติที่มากมาย เพราะท่านว่าบนพื้นแผ่นดินนี้ไม่มีตรงไหนที่จะไม่เคยเป็นที่ฝังศพของเรา ใช้ปลายเข็มปักลงไปที่ใดก็ตาม ที่นั้นเป็นที่ที่ศพของเราทุกคนเคยฝังอยู่ แสดงว่าเราเกิดกันมาแล้วนับภพนับชาติไม่ถ้วน แล้วมีหรือที่เราจะไม่เคยกระทำกรรมไม่ดีที่จะทำให้ลงนรกไปได้เมื่อถึงเวลากรรมนั้นส่งผล คือตามทันเข้าแล้วนั่นเอง แล้วเราจะทำอย่างไร จะรับผลกรรม เป็นต้นว่าไฟนรกอันร้อนแรงอย่างไร น่าจะพิจารณาหาทางช่วยตนเองให้ดีที่สุด ซึ่งท่านผู้รู้ได้เมตตาแสดงทางไว้ ว่าให้ทำประโยชน์กับพระพุทธศาสนาให้อย่างยิ่ง แล้วจะได้รับความอัศจรรย์ด้วยตนเองเมื่อต้องได้รับผลกรรมที่ทำแล้วในอดีต.

๐ อาจจะเป็นสิ่งน่าหัวเราะ ว่าเป็นการหลอกล่อให้ทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา แต่ผู้ได้ประสบมาแล้วย่อมไม่คิดเช่นนั้น ย่อมรับรองได้จากประสบการณ์ของตน ว่าการทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนามีผลปกปักรักษาให้ไม่มีความทุกข์ทรมานได้แม้อยู่ในเครื่องทรมานของนรก.

๐ คงจะมีผู้กำลังรับรองอยู่ในขณะนี้ ว่าการทำประโยชน์ด้วยจริงใจต่อพระพุทธศาสนานั้นทำให้ไม่เจ็บปวดไม่เร่าร้อนได้แม้เมื่อต้องตกลงไปในนรก ต้องรับโทษทัณฑ์อันเป็นอาญานรก มีผู้เป็นโรคร้ายแรงที่ผู้อื่นเป็นแล้วเจ็บปวดทรมานถึงสิ้นสติไปก็มีเป็นอันมาก แต่ผู้ที่ทำประโยนช์แก่พระพุทธศาสนาเมื่อเป็นโรคนั้นก็หาต้องได้รับความทุกข์ทรมานแม้แต่น้อยไม่ โรคเป็นไปตามอาการของโรค แต่พิษร้ายของโรคไม่ปรากฏให้ทรมาน นี้เป็นเครื่องรับรองที่ท่านกล่าวไว้ ว่าการทำประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนานั้นมีคุณยิ่งใหญ่แก่ตนเองอาจปกปักรักษาให้พ้นผลแรงร้ายได้จริง แม้ขณะเสวยผลของกรรมที่ทำมาแล้วจริง.

๐ เคยพบว่าสุภาพสตรีผู้หนึ่งถูกหมากัดเหวอะหวะที่แขนทั้งสองข้าง ต้องได้รับการผ่าตัด วางยาสลบกว่าชั่วโมง เมื่อฟื้นมือทั้งสองข้างบวมเป่งเป็นสีม่วงคล้ำ หมอชมว่าเป็นคนไข้ที่เก่งมาก เพราะหายเร็วมาก ไม่มีอาการที่หมอคิดว่าควรจะมีอย่างยิ่ง ทั้งที่รักษาได้วันเดียว ฝ่ายคนไข้ชมหมอว่าเก่งมาก ไม่เจ็บไม่ปวด

อะไรเลยและไข้ก็ไม่เป็น สบายมากเหมือนปกติ เพียงแต่แขนและมือทั้งสองข้างถูกพันไว้มากมายเท่านั้น และใช้มือไม่ได้สะดวกเท่านั้น โดยเฉพาะเวลาเข้าห้องน้ำต้องสวมถุงพลาสติก และต้องมีน้ำเกลือรุงรังไปหน่อยนอกนั้นสบายมาก แต่ต้องฉีดยารวมแล้วในเวลา ๓ วันถึง ๙๐ เข็ม ที่นำมาเล่าเพราะคิดว่าเป็นความอัศจรรย์อย่างยิ่งอีกเรื่องหนึ่ง ใคร ๆ ก็ไม่เข้าใจ ที่ทำไมจึงไม่มีอาการเจ็บปวดเลยทั้งที่เพื่อนฝูงบอกเล่ากัน ว่าไม่ใช่ถูกหมากัด แต่ถูกหมาฟัดต่างหาก สุภาพสตรีผู้นั้นเป็นผู้หนึ่งที่ทำประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังเป็นที่รู้กัน ดังนั้นจึงน่าจะเชื่อตามที่ท่านผู้รู้ท่านบอกไว้ว่าเมื่อกรรมมาถึง ไม่มีผู้ใดจะหนีพ้นได้ แต่แม้ทำประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนา กรรมหนักหนาเพียงไรก็ไม่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทนทุกข์ทรมาน เชื่อไว้ก็น่าจะดีกว่า จะได้มีกำลังใจทำประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนา ช่วยเทิดทูนรักษาให้พ้นมือมาร.

๐ การทำประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนาคือการแสดงกตัญญูกตเวทิตาธรรมต่อสมเด็จพระบรมศาสดา

สัมมาสัมพุทธเจ้า และการตอบแทนพระคุณสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ที่จริงแล้วไม่ลำบากยากเย็นอย่างใดเลย การตอบแทนคุณผู้มีคุณอื่นทั้งหลายยากยิ่งกว่ามากมายนัก คิดให้ดีย่อมแลเห็นการตอบแทนคุณท่านผู้มีคุณอื่นทั้งหลาย มีท่านผู้เป็นมารดาบิดาเป็นต้น จะต้องรับใช้ดูแลให้เหมาะให้สมกับการอันควร ต้องระมัดระวังกิริยาวาจามิให้กระทบกระเทือนใจ เจ็บไข้ต้องดูแลรักษาพยาบาลอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ฯลฯ เหล่านี้ต้องเป็นการยากกว่าแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าแน่นอน.

๐ การแสดงกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้ามิได้ต้องเหนื่อยยากลำบากกายแม้แต่น้อย เพียงปฏิบัติให้เรียบร้อยตามทรงสอน เท่านี้ก็เป็นการแสดงกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เป็นพระเป็นเณรก็ไม่ประพฤติล่วงพระธรรมวินัย ศีลวินัยสำหรับพระเณรทรงบัญญัติไว้ครบถ้วนแล้ว เพื่อความเป็นพระเป็นเณรในพระพุทธ

ศาสนา เมื่อเข้ามาเป็นพระเป็นเณรต้องปฏิบัติให้ได้ครบถ้วน ทั้งต่อหน้าคนทั้งหลายและทั้งลับหลัง คือเป็นพระเป็นเณรต้องเป็นทุกลมหายใจเข้าออก ไม่เช่นนั้นไม่เป็นการแสดงกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จพระบรมศาสดาผู้ทรงพระคุณยิ่งใหญ่ ไม่มีพระคุณใดเปรียบได้.

๐ คฤหัสถ์ทั้งหลายที่เป็นชาวพุทธ แม้มีกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จพระบรมศาสดาแห่งพระพุทธศาสนา ต้องประพฤติปฏิบัติตามที่ทรงแสดงสอนไว้ชัดแจ้งเพียงพอสำหรับความเป็นคนดีที่แท้จริง การปฏิบัติตามหัวใจพระพุทธศาสนาคือการปฏิบัติได้ครบถ้วนตามที่ทรงสอนไว้ ซึ่งจะได้รับผลงดงามสูงส่งตามที่ปรารถนาทุกประการ.

๐ หัวใจพระพุทธศาสนาคือการไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการชำระจิตให้ผ่องใส ผู้มุ่งแสดงกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าพึงพยายามจำหัวใจพระพุทธศาสนาไว้ให้มั่น และพึงพยายามปฏิบัติให้ได้ มีสติรู้เมื่อพลั้งเผลอปฏิบัติผิดไปบ้าง พึงกลับปฏิบัติให้ถูกใหม่ ไม่นาน

เท่าไรก็จะทำได้ดีพอสมควร ได้ภูมิใจตัวเองว่าเป็นคนดีที่มีกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จพระบรมครูของเราแล้ว.

๐ พระพุทธศาสนามีคุณยิ่งใหญ่ต่อโลก ไม่เฉพาะเพียงแต่เราคนไทย ความดีงามอย่างยิ่งที่พระพุทธศาสนาสอนไว้ และมีผู้ใส่ใจปฏิบัติ จนเป็นความดีของตน นั่นแหละที่จะเป็นคุณเป็นประโยชน์กว้างขวางสืบไปเป็นผลดีแม้ต่อผู้ที่มิได้เป็นพุทธศาสนิกก็ตาม เพราะความดีนั้นมีคุณปราศจากขอบเขต ท่านจึงสอนให้มีกตัญญูกตเวทีต่อคนดีโดยไม่เลือกว่าจะได้ทำคุณแก่ตนโดยตรงหรือไม่ เพราะคนดีต้องเป็นผู้มีคุณแน่ ต้องเป็นผู้ทำคุณแน่ แก่คนทั้งปวงแม้ที่ไม่รู้จัก น่าจะปรารถนาได้มีความรู้สึกด้วยตนเอง ว่าตนเป็นคนดีมีคุณคนหนึ่งเหมือนกัน ความรู้สึกนั้นมีค่ามากแก่จิตใจ ผู้ที่รู้สึกอยู่แล้วเป็นผู้มีบุญ ผู้ที่ยังไม่รู้สึกน่าจะพยายามทำให้ความรู้สึกนั้นเกิดให้ได้ ทำตนให้เป็นคนดีมีคุณอย่างกว้างขวางให้ได้ แล้วจะได้ความรู้สึกที่พ้นพรรณนานั้น.

๐ ความดีแม้เพียงเล็กน้อยที่ทำในพระพุทธศาสนาก็ยังมีผล ยังได้รับการจารึกไว้แม้ในที่ที่ผู้ไม่มีตาหา

แลเห็นไม่ เคยมีผู้เล่า ว่าได้เคยไปหาหมอดู ที่ดูแบบที่เรียกกันว่าดูทางใน หรือมีอำนาจจิตสามารถรู้ได้เห็นได้ หมอถามว่าผู้นั้นบวชพระเป็นร้อยเป็นพันรูปทีเดียวหรือ ผู้ได้รับคำถามก็ตอบตามจริง ว่าบวชเพียง ๒-๓ รูปเท่านั้น หมอดูแสดงความพิศวงอย่างยิ่ง และบอกว่าเห็นมีพระเป็นพันอยู่รอบตัวคนผู้นั้น จึงคิดว่าคงได้บวชพระพวกนั้น ผู้นั้นจึงคิดว่าคงเป็นเพราะใส่บาตรเป็นประจำวันละ ๑๐๐ รูปอยู่เป็นสิบกว่าปี เพิ่งจะต้องหยุดเพราะไม่มีผู้ช่วยหุงหา เหตุด้วยมาถึงยุคสมัยที่คนหายาก เรื่องนี้ทำให้น่าเชื่อยิ่งขึ้น ว่าบาปบุญที่พากันทำไว้นั้นมีจารึกอยู่แน่ เพียงแต่ว่าผู้ไม่มีตาหาเห็นไม่ และผลของบุญบาปก็มีอยู่ ตรงตามเหตุ จึงน่าจะพากันทำเหตุดีละเหตุชั่ว เพื่อผลอันพึงปรารถนาของตน.

๐ บาปบุญมีผลแก่ผู้ทำจริง เชื่อหรือไม่เชื่อก็ไม่พึงประมาท เพราะเมื่อผลเกิดแล้วจะต้องเสียใจเป็นที่สุด ใครก็ช่วยไม่ได้ สู้ทำดีไว้ก่อนดีกว่า อะไรที่เป็นความดีทำไว้ โอกาสเปิดให้ทำจงทำ อย่าปล่อยให้โอกาสที่เปิดให้ทำดีผ่านพ้นไป เพราะจะไม่ย้อนกลับมาใหม่ เช่น

เดียวกับกาลเวลาที่ผ่านไปแล้วย่อมผ่านไปเลย ผู้มีปัญญาพึงไม่ปล่อยโอกาสดีที่มาถึงให้ผ่านพ้นไป แต่พึงคว้าไว้ และทำดีในทันที เมื่อช่วงเวลานั้นพ้นไปจะได้ไม่ต้องเสียใจในภายหลัง.

๐ คนไทยในขณะนี้เป็นผู้ที่ตั้งใจทำบุญทำกุศล ทำคุณงามความดีประการหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ล่วงรู้ เป็นที่นิยมชมชื่นของผู้รู้เห็นทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง นั่นคือการแสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ความดีนี้จะไม่ไปไหน แต่จะส่งผลแก่ผู้ทำ รวมถึงแก่ประเทศชาติของเราด้วย.

๐ สมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีพระองค์นั้นทรงพระคุณพ้นรำพัน ทรงยังความชุ่มชื่นให้เกิดแก่จิตใจผู้คนมากหลาย แม้เมื่อเสด็จสวรรคตแล้วก็ยังทรงเป็นพระพรที่ใหญ่ยิ่งพระราชทานแก่พสกนิกรข้าแผ่นดิน อันความกตัญญูกตเวทีนั้นมีในจิตใจผู้ใด คือความมีสิริมงคลในจิตใจผู้นั้น และทุกวันนี้จิตใจมากหลายของพสกนิกรข้าแผ่นดินไทยเต็มไปด้วย

ความกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สิริมงคลย่อมมากมีไปพร้อมกัน ย่อมเป็นพลังสำคัญปกปักรักษาให้สวัสดีโดยทั่วหน้า.

๐ ผู้คนทั้งหลายกล่าวต้องกันไม่ผิด ว่าสมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐพระองค์นั้น ทรงยังสิริมงคลให้เกิดแก่พสกนิกรข้าแผ่นดินในขณะนี้มากมาย เพราะทรงเป็นเหตุให้เกิดกตัญญูกตเวทิตาธรรมพรั่งพร้อมอย่างไม่เคยมีมาก่อนเลยในประเทศชาติใด ในยามที่ร่ำลือกันนักหนาว่าจะเกิดภัยนานาประการแก่ผู้คนในประเทศชาติเรานี้ ก็เกิดสิริมงคลพ้นจะพรรณนาขึ้นครอบคลุมไปทั้งประเทศ สีดำแห่งเครื่องแต่งกายของผู้สำนึกในพระมหากรุณาของสมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีนั้น เป็นที่ยอมรับทั่วกันว่ามิใช่สีไม่เป็นมงคลช่นเคยถือกันมาแต่กาลก่อน แต่ขณะนี้สีดำคือสีเป็นมงคลสูงสุด เพราะเป็นสีที่เกิดจากใจอันเปี่ยมด้วยความกตัญญู และความกตัญญู อันเป็นเครื่องหมายแห่งคนดี ก็คือสิริมงคลยิ่งใหญ่โดยแท้.

๏ เหมือนสมเด็จบรมบพิตรผู้ทรงพระคุณล้ำเลิศ พระองค์นั้นจะทรงมีพระราชเจตนาช่วยบ้านช่วยเมือง ช่วยพสกนิกรข้าแผ่นดิน ให้พ้นภัยที่มากมายหลายจิตใจยึดมั่นอยู่ ว่ากำลังจะมาถึง การเสด็จสวรรคตจึงเกิดขึ้นในช่วงวุ่นวายสับสนของจิตใจผู้คนระยะนี้ ทรงเป็นเหตุให้เกิดสิริมงคลมากมีทั่วไปทั้งประเทศ ไม่มียกเว้น ชาวบ้านชาวเมืองชาวป่าชาวเขามีสิริมงคลเกิดขึ้นในจิตใจด้วยสำนึกในพระมหากรุณาล้นพ้น และตั้งอกตั้งใจตอบสนองกันเต็มสติปัญญาความสามารถอย่างไม่ว่างเว้น แม้จะเป็นเวลานานวันนักแล้วที่เสด็จสวรรคต นี้เป็นสิริมงคลยิ่งใหญ่ ที่ไม่มีผู้ใดอาจปฏิเสธได้ เป็นสิริมงคลที่ควรเบิกบานใจน้อมรับทั่วกัน.

๏ สิริมงคลเกิดในจิตใจผู้มีกตัญญูกตเวทิตาธรรม ซึ่งขณะนี้เต็มไปทั้งบ้านทั้งเมือง น่าจะไม่มีใครที่ไม่สำนึกในพระคุณแห่งสมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จึงน่าจะไม่มีใครที่ไม่มีสิริมงคลเกิดแล้วในจิตใจ จะมีอะไรน่าชื่นใจปีติโสมนัสยิ่งไปกว่านี้.

๏ สีดำอันเป็นสีแห่งความกตัญญูกตเวทีในสมเด็จ

บรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีนั้น มีความอัศจรรย์จริง เป็นครั้งแรกที่มีผู้มีความเห็นจริงใจและตรงกัน ว่าเห็นสีดำแล้วชื่นใจ เป็นไปได้แล้วอย่างไม่น่าจะเป็นไปได้ พระมหากรุณาแห่งสมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีพระองค์นั้นบันดาลแล้ว.

๐ ไม่มีผู้ใดที่เมื่อรู้เห็นอยู่ว่าผู้นั้นผู้นี้มีกตัญญูกตเวทีต่อตนจะไม่รู้สึกรู้สม จะไม่มีน้ำใจตอบด้วยเมตตาที่ยิ่งขึ้น สมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ย่อมเช่นกัน ย่อมทรงทราบถึงความเต็มเปี่ยมด้วยความมีกตัญญูกตเวทีต่อพระองค์ท่าน ของบรรดาพลกนิกรข้าแผ่นดินทั้งปวง จึงย่อมทรงปีติโสมนัส พระราชทานพระพรให้จากน้ำพระราชหฤทัยใสสะอาด สิริมงคลที่บังเกิดทั้งประเทศชาติของเรานี้จึงยิ่งมากมีพ้นประมาณ นี้มิใช่เป็นการคิดอย่างปราศจากเหตุผล โดยเหตุผลแล้วต้องเป็นเช่นกล่าวมา พึงพิจารณาด้วยดีเพื่อได้มีปีติโสมนัสรับพระราชทานพระพร และอาจหาญเบิกบานในสิริมงคลอันเกิดแต่ความมีกตัญญูกตเวทิตา

ธรรมของตน ให้เกิดกำลังใจเห็นคุณของความมีกตัญญูกตเวที และอบรมตนให้เป็นคนกตัญญูยิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อผลเป็นความสุขความสวัสดีของตนและของประเทศชาติของพระพุทธศาสนา และของพระมหากษัตริย์ สืบไปชั่วกาลนาน.

๐ สมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีย่อมทรงปีติโสมนัสในพระราชหฤทัยเป็นล้นพ้น ที่ทุกแห่งหนมีการแสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวทีในพระองค์ท่าน อันเป็นสิริมงคลแก่เจ้าตัวเอง การพร้อมเพรียงกันบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศลมีติดต่อกันไม่ขาดสาย ทุกหนทุกแห่งในไทยนี้ อันผลบุญกุศลย่อมเกิดแก่เจ้าตัวเอง ผู้ประกอบกระทำทั้งหลายมีจิตนอบน้อมมุ่งขอพระราชทานถวาย ให้เป็นส่วนพระราชกุศลบุญราศี ที่สำคัญที่ย่อมทรงปรารถนาให้เกิดขึ้นในจิตใจของพลกนิกรข้าแผ่นดินของพระองค์ท่าน คือความดีความเป็นคนดี ความมีศีลมีธรรมมีเมตตากรุณา มีสติปัญญา มีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องประคับประคองชีวิต เพื่อเป็นผู้ไม่พ่ายแพ้แก่กิเลสทั้งปวง.

๐ กิเลสเป็นเครื่องเศร้าหมอง สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทรงมีความเศร้าหมองแม้เล็กน้อยเพียงใด เหตุด้วยทรงเป็นผู้ไกลกิเลสแล้วสิ้นเชิงจริง อย่าสงสัยว่าใครรู้ใครรับรองว่าสมเด็จพระบรมศาสดาทรงสิ้นแล้วซึ่งลิเลสทั้งปวง ความสงสัยเช่นนั้นไม่มีคุณแม้แต่น้อย มีแต่โทษใหญ่หลวงสถานเดียว ผู้มีปัญญาจะรอบคอบอย่างที่สุด เมื่อจะคิดจะพูดจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกี่ยวกับผู้ที่โลกรับรองแล้วว่าเป็นผู้เลิศจริง เพราะอาจสร้างบาปสร้างกรรมแก่ตนเอง และเป็นบาปกรรมที่หนักหนาที่สุด เหตุด้วยทรงเป็นคนดีที่สุด คิดร้ายพูดร้ายทำร้ายคนดีมีโทษหนักนักหนา อย่าเสี่ยงรับโทษนั้นโดยไม่จำเป็น จะเป็นการขาดปัญญาเกินไป.

๐ ที่จริงแล้ว สำหรับคนผู้มืดมิดด้วยกิเลสหนักหนานั้น จะมีความรู้สึกเกี่ยวกับคนดีมีคุณที่ผิดไปจากความเหมาะความควร คือแทนที่จะชื่นชมยกย่องสรรเสริญ จะกลับอิจฉาริษยา โดยที่ไม่รู้ตัวว่าเป็นความอิจฉาริษยา จะกลับคิดว่าเป็นความหวังดี และเมื่อความรู้สึกรุนแรงก็จะผลักดันออกให้ปรากฏ ให้คนผู้ไม่

มืดมิดนักหนาด้วยกิเลสแลเห็นจิตใจที่สกปรกเศร้าหมอง ด้วยกิเลสของผู้มีความอิจฉาริษยานั้น นั่นคือโทษที่เขาสร้างให้แก่ตนเอง โทษที่จะทำให้เขาเป็นคนไม่ดีในสายตาในความคิดของผู้คนเป็นอันมาก.

๐ สิ่งที่ควรระวังที่สุดคือใจตนเอง ไม่ใช่ใจคนอื่น ไม่ใช่เรื่องคนอื่น จะเป็นคนฉลาดหรือเป็นคนโง่อยู่ที่ความคิด ไม่ใช่อยู่ที่ความอยาก เช่นไม่ใช่อยากให้คนทั้งหลายเห็นว่าตนฉลาด แล้วก็พูดก็ทำสิ่งที่ตนคิดว่าฉลาดแล้ว โดยที่ผู้มีปัญญาหาเห็นเป็นความฉลาดไม่ ผู้มีปัญญาย่อมเห็นได้ถูกตรงตามความเป็นจริง จึงย่อมเห็นได้ว่าผู้พูดผู้ทำเพื่อแสดงความฉลาดนั้น ที่แท้แล้วเป็นการแสดงความไม่ฉลาด เพราะทำให้เห็นความจริงใจ อันมืดมิดด้วยกิเลสนานาประการ เช่น ความอิจฉาริษยา ความอวดฉลาด ความหลงตัว เป็นต้น จึงพึงรอบคอบในการเกี่ยวข้องกับผู้อื่น โดยเฉพาะผู้อื่นที่ท่านมีความดีเลิศล้น จนเป็นที่เทิดทูนยกย่อง

๐ คนดีนั้นอยู่ในสกุลใดบ้านใดเมืองใดย่อมเป็น

ศักดิ์ศรีเป็นที่ยกย่องสกุลนั้นบ้านนั้นเมืองนั้นให้สูงส่ง ดูสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้น ทรงถือพระชาติในสักกชนบท อันเป็นชนบทเล็ก ๆ ทางเหนือของประเทศชมพูทวีป ที่แทบจะไม่ปรากฏชื่อ แต่เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ทรงเป็นสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงพระคุณยิ่งใหญ่ไม่มีที่เปรียบของโลก สักกชนบทก็เป็นที่รู้จัก พระราชวงศ์ศากยะก็เป็นที่เทิดทูน รวมทั้งพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางมหามายาก็ทรงเป็นที่เคารพนับถือ ไม่เพียงของชาวชมพูทวีปเท่านั้น แต่ของชาวพุทธผู้มีปัญญามีสัมมาคารวะทั้งปวง.

๐ เป็นมหามงคลวโรกาสแท้จริงแล้วสำหรับคนไทยในขณะนี้ พึงถือโอกาสสำคัญนี้สร้างสิริมงคลให้เกิดแก่จิตใจตนแก่ชีวิตตน แก่สกุลและแก่ชาติบ้านเมืองตนให้เต็มที่เถิด เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินของไทยท่านได้ทรงประทับจับใจพวกเรานักแล้ว จงตั้งใจให้มั่นคงและจริงจัง ที่จะสนองพระเดชพระคุณของพระองค์ท่านด้วยการประพฤติปฏิบัติดังที่ทรงพระดำเนินนำ เพราะนั่นจะ

เป็นการสนองพระคุณที่ทรงปรารถนายิ่งกว่าวิธีอื่น.

๐ สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ รวมทั้งสมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทุกพระองค์ทรงมีพระราชศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย คือในสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์ ทรงเทิดทูนส่งเสริมเต็มพระสติปัญญาความสามารถ ผู้พึ่งพระบรมโพธิสมภารทั้งหลายควรได้ถือเป็นแบบอย่าง อย่าประมาทในการคิดพูดทำเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา คือเกี่ยวกับสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้น คนอย่างเราวาสนาบารมีริบหรี่ยิ่งกว่าแสงหิ่งห้อย เมื่อเปรียบกับพระบารมีแห่งสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยิ่งกว่าแสงอาทิตย์ยามเที่ยงวัน ฉะนั้นจงอย่าประมาท.

๐ โลกทุกวันนี้วุ่นวายเดือดร้อนอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน มิใช่เพราะอะไรอื่น เพราะจิตใจที่มืดมิดด้วย

กิเลสชั่วร้ายของผู้คนเป็นอันมาก อย่าประมาท ว่าความทุกข์ความเดือดร้อนยังไม่เกิดแก่ตน แล้วก็คิดพูดทำไปตามชอบใจ ด้วยอำนาจของกิเลสโลภโกรธหลง อย่าประมาทเช่นนั้น วันหนึ่งใจตนเองจะดึงดูดสิ่งที่เป็นพวกเดียวกันมาสู่ จะพ้นทุกข์พ้นร้อนไปหาได้ไม่ แม้ปรารถนาจะช่วยตนเองให้ไกลความมืดความร้อนของโลกทุกวันนี้ ก็ต้องทำใจให้สว่างให้เย็น และเครื่องช่วยส่งเสริมให้เป็นไปได้ก็คือความดีทั้งหลายเท่านั้น คิดดีพูดดี ทำดี ไม่คิดไม่ดี ไม่พูดไม่ดี ไม่ทำไม่ดี ทำใจให้ใสสว่าง ไม่ทำใจให้มืดมิดเศร้าหมอง เพียงเท่านี้โลกก็จะสว่าง โลกก็จะเย็น เราก็จะเป็นสุข ไกลทุกข์ไกลร้อน.

๐ มีสมเด็จบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ อยู่ในจิตใจทั่วกันขณะนี้ ก็ต้องมีสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ในหัวใจด้วย เพราะทรงเป็นผู้ประคับประคองสถาบันนี้มาตลอดพระชนม์ชีพ อย่างทรงเหนื่อยยากนักหนา ทั้งพระวรกายและพระราชหฤทัย จะสนองพระคุณพระ

องค์ท่านต้องสืบต่อพระราชปรารถนาที่ทรงทุ่มเททั้งพระราชหฤทัยและพระวรกายจริง ๆ สนองพระคุณพระองค์ท่านให้จริงจัง ให้ถูกทิศถูกทาง แล้วย่อมได้รับพระราชทานสิริมงคลคุ้มครองชีวิตตลอดไป นี้เป็นสัจจะ.

๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์ 947 ถ. อรุณอมรินทร์ บางกอกน้อย
กรุงเทพฯ 10700 โทร. 411-1523, 412-6552 **FAX** : 412-6552